

УДК 316.77

Анастасія МОРОЗ,
ст. гр. ІС 20,
наук. кер. – Ганна Бондаренко,
*Центральноукраїнський національний
технічний університет*

ФОТОДОКУМЕНТ У СИСТЕМІ КОМУНІКАЦІЙ

Фото – це один з різновидів мистецтва, у якому художник за допомогою технічних засобів втілює свої творчі задуми у вигляді зображень (знімків). Але чи насправді фото є мистецтвом, у чому полягає його унікальність як мистецтва та якою була реакція суспільства на створення цієї новинки?

В історії мистецтва фотографії виділяють два етапи її розвитку. Перший етап починається з середини ХІХ ст. і триває трохи більше десятиліття. В цей час основним жанром фото стає експозиція, тобто монументальні, нерухомі об'єкти. На зміну цьому приходить «ера нових фототехнологій» – другий етап розвитку, який дає змогу зменшити витримку з десятків хвилин до лічених секунд та надає можливість створювати зображення всієї навколишньої дійсності.

Першим, хто запропонував можливість створення кольорового фото, став Джеймс Масквелл, який в 1861 р. досягнув кольорового зображення через накладання трьох різних фільтрів один на одного [4]. В Радянському Союзі таким експериментатором став Сергій Прокудін-Горський, зробивши величезний внесок в розвиток фотомистецтва, запатентувавши сенсibilізатор (речовина-добавка, що підвищує чутливість основної маси речовини до зовнішніх впливів), склад якої робив бромосрібну пластину однаково чутливою до всього спектру кольорів [1].

У Законі України «Про інформацію» стаття 1 знаходимо твердження, що документ – матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі [5]. Тобто документом вважається будь-яка інформація, зафіксована на матеріальному носії з метою її передачі, зберігання та використання. Тому фото також виступає одним із видів документа, який являє собою з одного боку – відображення подій, з іншого – їх авторське бачення.

Фото – це зображення дійсності, отримане технічним та фізико-математичним методом, а мистецтвом може бути лише те, що безпосередньо створене людиною – така думка панувала серед більшості науковців з різних галузей знань ХVІІІ ст. Тому фотографія, на їх думку, навіть не могла претендувати на статус одного з видів мистецтва. Вона була віднесена до числа наукових дрібничок, які будуть актуальними лише певний час. Один з німецьких журналів стверджував: «Відкриття фотографії має важливе значення для науки і вельми обмежене для мистецтва» [3]. На противагу цьому, знайшлися й інші, які вважали, що фотографія – це не що інше, як мистецтво, яке закарбовує певну мить та дає змогу побачити прекрасне у

звичайному. Прихильником цієї ідеї був і Сергій Прокудін-Горський, який писав: «Ці зображення нав'язні – не змінюються. Досягнути таких результатів жодна передача фарбами не може» [2].

Завдяки виникненню фотографії образотворче мистецтво відійшло від своєї утилітарної функції, яка започаткувалася ще в епоху Відродження. Основним завданням живопису стала не фіксація дійсності, такою, яка вона є, а передача реального через призму своїх переживань, думок, ідей. Тобто фотографія дала поштовх до подальшого розвитку живопису, його повного розкриття як унікального виду мистецтва. У свою ж чергу, від живопису фотографія отримала багатовіковий досвід, а саме: правильну побудову перспективи, вміння побачити в простому фото – об'ємне, просторове зображення. Фотодокументи відіграють вагомий роль у мистецькому дискурсі – особливий форми передачі інформації, в якій вона кодується в спеціальні образи.

В залежності від того, який код обирається, як інформація доноситься, розрізняють і види мистецтва. Фотомистецтво, як і живопис, належить до тих із них, де образ створюється візуально. Це зображальне мистецтво, твори якого треба вміння і створювати, і прочитувати.

Окрім вищезазначеного, Сергій Прокудін-Горський дуже влучно висловився про ще один вагомий аспект цінності фотомистецтва: «...по всій країні розсіяно безліч пам'яток мистецтва, відомих лише невеликій спільноті фахівців. Але чи всьому суспільству? З цього питання ніхто нічого не знає і до цього питання байдужі, в чому і не винні, бо впродовж тривалого часу ми ніколи не чули слова «краса», нас не вчили цьому в школі, й із самого життя всіма заходами виганяли всіляку красу...». Дійсно, на планеті знаходиться велика кількість людей, які навіть не здогадуються про існування неймовірно прекрасних витворів мистецтва або ж здогадуються, але не в змозі доторкнутися до них. То яким чином людині, яка знаходиться в Україні чи в Австралії відчувати велич індійського Тадж-Махалу чи неповторну посмішку Мони Лізи із Франції? «Кольорова фотографія приходить на допомогу. Запам'ятовуючи всі предмети в натуральних фарбах і відтворюючи потім їх зображення на екрані за допомогою ліхтаря, вона може зробити те, що звичайна людина, не залишивши свого рідного міста, ніколи не побачить» [2]. Таким чином, за допомогою фото, навіть не виходячи з будинку, ми можемо зазирнути у кожен куточок Європи, кожен куточок Америки, Африки і навіть Антарктиди. Чи не є це мистецтво? Дивитись на створене фото і відчувати естетичну насолоду від зображуваного. Хіба цей присмак приємного може дати те, що не є мистецтвом? Адже «...настав час, коли потрібно прозріти, озирнутися іншими очима, час дізнатися і оцінити будь-який предмет рідного мистецтва, який дивом прожив століття, хоч кожна хвилина загрожувала йому смертю» [2]. Донести всі наші людські й природні надбання, крізь віки до кожної людини від найбільш крихтної до найстарішої, допоможе лише фотографія, яка, безсумнівно, є одним з найцінніших видів мистецтва.

Джерела та література

1. Понад 2600 фотографій Сергія Прокудіна-Горського у відкритому доступі. URL: <https://cameralabs.org/12519-bolee-2600-fotografij-sergeya-prokudina-gorskogo-v-otkrytom-dostupe>
2. Сергій Прокудін-Горський — вислови. URL: <https://www.livelib.ru/author/743013/quotes-sergej-prokudingorskiy>
3. Теоретичні аспекти фотографії як виду образотворчого мистецтва. Чи є фотографія мистецтвом? Що таке фотографія як вид мистецтва. URL: <https://sadvod-baza.ru/uk/the-walls-and-floor/teoreticheskie-aspekty-fotografii-kak-vida-izobrazitelnogo-iskusstva/>
4. Історія фотографії: кольорове фото. URL: <https://yaryna.net/istoriya-fotografiji-kolorove-foto>
5. Законі України «Про інформацію»// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>